

Medeniyet Duruşu Civilization Stance

SÜMEYYE TEFİL

Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi,
İslami İlimler Fakültesi, Lisans Öğrencisi.
Ankara, Türkiye
Social Sciences University of Ankara,
Faculty of Islamic Sciences, Undergraduate.
Ankara, Turkey

Tür: Değerlendirme Yazısı

ORCID 0000-0002-1241-3342

sumeyye.tefil@student.asbu.edu.tr

Geliş Tarihi: 26 Kasım 2022 | **Yayın Tarihi:** 21 Aralık 2022

Atıf/Citation: Tefil, S. (2022). "Medeniyet Duruşu". *Genç Atebe Dergisi* 3, 66-69

Özet

İnsanı diğer varlıklardan ayıran en önemli özelliklerinden biri medenî bir yaşam sürdürme ihtiyacıdır. Medeniyet her toplumda insanî bir yaşam sürdürebilmek ve sağlıklı nesiller yetiştirebilmek için önem arz eden bir kavramdır. Geçmişten günümüze her çağda önemini koruyan bu kavram günümüzdeki olumsuzlukların yol açtığı toplumsal krizler sebebiyle gündemdeki yerini korumaktadır. Medeniyetin insan hayatında yer bulabilmesi için bazı niteliklere sahip olması ve çeşitli fiilleri ortaya koyması gerekmektedir. Çalışmada Ejder Okumuş'un gözünden söz konusu nitelikler, fiiller ve medeniyeti ilgilendiren kavramlar değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Medeniyet, Toplum, Kültür, Toplumsal kriz, İbnu'l vakt-Ebu'l vakt.

Abstract

One of the most important characteristics that distinguish human beings from other beings is the need to live a civilized life. Civilization is an important concept in order to lead a humane life and raise healthy generations in every society. This concept, which maintains its importance in every age from the past to the present, maintains its place on the agenda due to the social crises caused by today's negativities. In order for civilization to find a place in human life, it must have certain qualities and exhibit various actions. In the study, the mentioned qualities, verbs and concepts related to civilization were evaluated from the eyes of Ejder Okumuş.

Keywords: Civilization, Society, Culture, Social crisis, İbnu'l vakt-Ebu'l vakt.

Giriş

Medeniyet, ister küçük olsun ister büyük olsun toplumun bütün yapılarında önem arz eden bir kavramdır. Medeniyetin kavramsal boyutunun yanı sıra pratik bir boyutu da vardır ve toplumda kendini gösteren dinamik bir yapıdadır. Medeniyetin kendini göstermesi için insanların çeşitli sorumlulukları üstlenerek bazı uygulamaları yerine getirmesi ve bazı niteliklere sahip olması gerekmektedir. İnsanların bu uygulamaları ve nitelikleri bilmesi medeniyeti hayatımıza tatbik etme noktasında önemli bir adım olacaktır.

1. Medeniyet Duruşu

Bu yazıda medeniyet duruşu, medeniyet insanının özellikleri, ideal birey, toplum ve düzen gibi konu ve kavramların yer aldığı Prof. Dr. Ejder Okumuş'un "Medeniyet Duruşu" başlıklı yazısı incelenecektir. Söz konusu yazıda öncelikle medeniyet kavramı açıklanarak geniş ve kapsayıcı bir tanım yapılmıştır. Yapılan tanımlamada ilk olarak medeniyetin sosyal hayatta karşılığı olan bir kavram olduğu aktarılmış, ardından medeniyet kavramının tek yönlü olmadığı ve hayatın birçok alanıyla etkileşim hâlinde olduğu vurgulanmıştır. Medeniyet bakışının tanımında bu bakışın mutedilliği, fikrî, irfanî ve ilmî özellikleri belirtilmiştir. Mutedillik özelliğine göre, medeniyet bakışına sahip olmaktan söz edebilmemiz için geniş bir perspektiften bakabilme, dengeli ve ölçülü olabilme özelliklerinin var olması gerektiğine değinilmiştir. Yazıda, medeniyet duruşuna sahip kişilerin özelliklerinden bahsetmenin yanı sıra kişiye katacağı müspet özelliklere de yer verilmiştir.

Yazıda medeniyet bakışının medeniyet aklı ile var olabileceğine ve medeniyet duruşunda şahitliğin ehemmiyetine vurgu yapılmıştır. Bu kısımda şahadet kavramı ve medeniyet duruşundaki önemi ele alınmıştır. Burada tanımlanan şahadet kavramının İslami literatürdeki anlamı üzerine sosyal bir nitelik kazandırılarak medeniyet bakışına sahip olmada edinilmesi gereken özelliklere yer verilmiştir. Tanımı yapılan şahadete göre insan yalnızca şahit olan olarak kalmamalı, olaylara duyarlı olmalı ve objektif bir şekilde doğruyu veya yanlışlığı olduğu gibi aktarmalıdır.

Yazıda medeniyet duruşuna sahip insanın özelliklerine de değinilmiş, hikmetli bilginin peşine düşme eylemi medeniyet duruşu olarak değerlendirilmiş ve bu bilginin bireysel ve toplumsal gelişimimizde önemi vurgulanmıştır. Bu tanımlamadan sonra eşyaya ve olaylara zaman ve mekân bilinciyle bakmanın medeniyet duruşunun kazandırdığı duruş olduğundan bahsedilmiş ve "ibnü'l-vakt" ve "ebu'l-vakt" kavramları medeniyet duruşuyla ilişkilendirilerek açıklanmıştır. İbnü'l-vakt, içinde yaşanan zamanın farkında olma, zamana tanıklık etme ve zamanı doğru bir şekilde okuma olarak açıklanırken, ebü'l-vakt, zamanın sahibi olup dizginini elinde tutma, zamanın kıymetini bilerek onu doğru değerlendirme, zamana kendi dininin, imanının, kültürünün, yaşamının, erdem ve değerlerinin, kısaca kendi bakış açısının rengini verme ve zamana hükmetme olduğu açıklanmıştır. Bunların yanı sıra doğru işler yapma, birbirine hakkı ve sabrı tavsiye etme de ebü'l-vakt olarak değerlendirilmiştir. Medeniyet duruşunu idrak etmede önem arz eden bu kavramlar esasında ideal yaşam tarzının anahtarını veren kavramlardır. Medeniyet duruşuna sahip olmanın yolu bu iki özelliğe sahip olmaktan geçmektedir.

Yazıda söz konusu medeniyet bakışına sahip olan toplum vasat toplum olarak gösterilmiştir. Vasat toplum ise aşırıya kaçmayan, dengeli, olaylar karşısında haktan yana olan, çağa tanıklık eden

ve sırat-ı müstakim üzere yaşayan toplum olarak tanımlanmış, kısaca idealize edilen toplum yapısı tanımlanırken salt sosyolojiden değil İslamî değerlerden de faydalanılarak iki yönlü bir açıklama yapılmıştır.

2. Sorumluluk Yaklaşımı

Bu açıklamalardan sonra medeniyet insanının sahip olması gereken bir özellik olarak sorumluluk bilincine değinilmiştir. Toplum fertlerinin toplumsal mekânlarda üzerine düşeni yapması ve sorumluluk bilincinde olması gerektiğine, bu şekilde medeniyet toplumuna daha kolay ulaşılabilmesine değinilmiş ve aynı zamanda medeniyet toplumuna ulaşmada görev ve sorumlulukların paylaşılmasına da dikkat çekilmiştir. Sorumluluğun güzel ahlakın bir gereği olarak hem İslam'daki hem toplumdaki hem de medeniyetteki önemine vurgu yapılmıştır. Sorumluluğun aile, sokak, mahalle, köy, şehir, eğitim, din, siyaset, hukuk, sağlık, ahlak ve iş gibi pek çok farklı alan ve kurumda var olması gerektiğinin altı çizilmiştir. Sorumluluğun gerekeni yapmak olduğundan bahsedilerek bu eylemin eminliği, emanet ve barışı beslediğinden bahsedilerek medeniyetin inşasında önemli bir rolü olduğuna değinilmiştir.

3. Sağlam Bir Dünya Görüşü

Üzerinde durulan bir diğer özellik de sağlam bir dünya görüşüdür. Bu özellik de yine medeniyetin inşası ve yükselişi için olmazsa olmaz özelliklerden biri olarak zikredilmiştir. Burada yine medeniyet duruşunun önemine değinilmiş ve sağlam ve sağlıklı bir dünya görüşü için medeniyet duruşunun şart olduğundan bahsedilmiştir. İnsanın inanç, din, kültür gibi çeşitli konularda hayata bakış açısının ve yaşam felsefesinin temelinde dünya görüşü vardır. İnsan, dünyaya bu hayat felsefesi ile bakar. İnsan, eşyayı, hayatı ve olayları bu dünya görüşü ile değerlendirir. Tutum ve davranışlarda da dünya görüşü etkin rol oynar. Zihnimiz bize dünya görüşümüzle bir yol çizer. Varlığı tanımamız, anlayıp anlamlandırmamız dünya görüşümüzle gerçekleşir. Dünya görüşü, aynı zamanda medeniyetler için de büyük önem arz eden bir zihin faaliyetidir. Tıpkı insanlarda olduğu gibi medeniyetlerde de ayrı dünya görüşleri vardır. Medeniyetin dünyayı anlamlandırma yolu ve hayata bakışına da dünya görüşü diyebiliriz. Kısaca medeniyet duruşu dünya görüşüne bağlı gerçekleşen bir duruştur. Bunun yanı sıra güçlü bir kimlik sahibi olmak da medeniyet duruşunda sağlam bir dünya görüşü kadar önemlidir. Medeniyet duruşunun sağlam bir dünya görüşü ve güçlü bir kimlik sahibi olma getirisinin yanı sıra güzel ahlaklı ve erdemli insan olma gibi olumlu sıfatları kazandırma yönü de vardır. Bu sıfatlara sahip olan medeniyet duruşlu kişiler ikiliğe düşme gibi menfi özelliklerden de uzak olur, ruhen, zihnen ve bedenen net bir tavır sergiler, net duruşa sahip olan kimseler olur.

Medeniyet duruşuna sahip, sağlam kimlikli ve dünya görüşü olan insanların en önemli özelliklerinden biri de durum değil duruş insanı olmalarıdır. Duruş insanı, durum ve olaylara göre farklı tavır sergilemeyen, her şart ve durumda inancından, ilkelerinden ve erdeminden taviz vermeyen insandır. Duruş insanı aynı zamanda medeniyetin önemini bilincinde olan insandır. Duruş insanı, kendini diğer varlıklardan ayıran şeyin medeniyet olduğunun bilincindedir. Duruş insanı aynı zamanda medeniyetin yokluğu durumunun nelere yol açacağına da farkındadır. Medeniyet

bilincinin farkında olmayan, kendi medeniyetini korumayan ve sahip çıkmayanların kimliksizleşeceğini, bozulacağını hatta insanlığını yitireceğini bilir ve medeniyetten ve medeniyet bakışından taviz vermez.

Yazıda ayrıca medeniyet duruşunun gerekli kıldığı esaslardan biri olarak adaleti hâkim kılma konusuna da değinilmiştir. Buna göre erdem ve erdemli duruş medeniyet duruşu olarak görülmüştür. Bencillikten uzak ve toplum yararına olan eylemleri gerçekleştirmenin medeniyet duruşuyla mümkün olabileceği belirtilmiştir. Medeniyet duruşuna, medeniyet duruşlu insanlara ve topluma olan ihtiyacımızın sebepleri açıklayıcı bir biçimde izah edilmiştir.

4. Krizden Çıkış Yolu

Son olarak yazıda krizden çıkış yolu başlığı altında günümüzde dünya genelinde toplumlarda yaşanan sömür, haksızlık, istismar, kaos, gerilim, çatışma, savaş ve fakirlik gibi olumsuzluklardan bahsedilmiş ve bunlardan medeniyet duruşu ile kurtulmanın mümkün olduğuna değinilmiştir.

Sonuç

Medeniyet duruşunun tanımına bakarak anlıyoruz ki medeniyet duruşu, toplumda bireyselliği ve kabuğuna çekilme eylemini olumsuz görürken zamanda ve olaylarda faal olmayı ideal davranış olarak görmektedir. Medenî duruşa sahip kişilerin adaleti hâkim kılmak adına uğraş vermesi, doğruyu ve yanlış olduğunu gibi ifade etmeleri ve toplum yararını gözeterek hareket etmeleri gerektiği de bunun işaretlerindedir. Bu duruşa sahip insanların artması, medeniyet toplumuna ulaşmak anlamına gelmektedir ki bu da güncel toplumsal krizlerin çözülmesinde en mühim ihtiyaçlardır.

Hülâsa incelemesini yaptığımız Prof. Dr. Ejder Okumuş'un kaleminden çıkan "Medeniyet Duruşu" başlıklı yazının, hem güncel sorunlardan bahseden hem de idealize edilen medeniyet insanının, medeniyet duruşunun, bu duruşa sahip birey ve toplumların özelliklerinin açıklandığı ve medeniyet duruşunu kazanma adına hangi eylemlerin gerçekleştirilmesi gerektiğinin ifade edildiği akıcı ve eleştirel bir yazı niteliğinde olduğunu söyleyebiliriz.

Kaynakça

Ejder Okumuş, "Medeniyet Duruşu", *Açık Görüş-Star* (20 Mayıs 2022),
<https://www.star.com.tr/acik-gorus/medeniyet-durusu-haber-1712431/>